

Pagini inconfortabile din istoria arheologiei românești: Odessa și Transnistria, 1941-1944

Radu-Alexandru DRAGOMAN

Abstract: *The present text (Uncomfortable pages from the history of Romanian archaeology: Odessa and Transnistria, 1941-1944) refers to an episode in the history of Romanian archaeology which was ignored by archaeologists, and eluded even in the memoirs written by some of the participants, namely the systematic robbery of some museums and libraries in Transnistria – a province between the Dniester and Bug Rivers, created after the military attack against the Soviet Union in 1941 (Operation Barbarossa), with the capital at Odessa, and placed under Romanian administration between 1941 and 1944. I also discuss the authorities' plan to make archaeological excavations in the region. All these plans and actions are considered in relation to other official political measures, such as the killing of Jews, Roma and Communists. Based on the presented data, I argue that the policy of the Romanian authorities in Transnistria had been very similar with that of the Nazis in other occupied regions in the Ukraine and Russia; at the same time, it must be mentioned that there is a difference with respect to the context in which the German archaeologists involved in such actions activated, and the context of the Romanian ones: while the former had chosen to join the Nazi archaeological organizations Amt-Rosenberg and SS-Ahnenerbe (the majority), the latter had to obey the superiors' orders, as they were reserve officers mobilized due to the military conflict.*

Rezumat: *Textul de față se referă la un episod din istoria arheologiei românești ce a fost ignorat de către arheologi, eludat chiar și în memoriile scrise de unii dintre participanți, și anume la jefuirea sistematică a unor muzee și biblioteci din Transnistria – provincie cuprinsă între râurile Nistru și Bug, creată după atacul militar asupra Uniunii Sovietice în 1941 (Operațiunea Barbarossa), având capitala la Odessa, și aflată sub administrație românească între 1941 și 1944. De asemenea, discut și planul autorităților de a efectua săpături arheologice în regiune. Toate aceste planuri și acțiuni sunt puse în relație cu alte măsuri politice oficiale, precum omorârea evreilor, romilor și comuniștilor. Pe baza datelor prezentate, afirm că politica autorităților române în Transnistria a fost foarte asemănătoare cu cea a naziștilor în alte regiuni ocupate din Ucraina și Rusia; totodată însă, trebuie menționată existența unei diferențe în ceea ce privește contextul în care au activat arheologii germani implicați în astfel de acțiuni și contextul celor români: în timp ce primii au ales să se alăture organizațiilor arheologice naziste Amt-Rosenberg sau SS-Ahnenerbe (majoritatea), ultimii au trebuit să se supună ordinelor superiorilor, în calitate de ofițeri în rezervă mobilizați ca urmare a conflictului militar.*

Keywords: *history of archaeology, Second World War, Romania, Ukraine, Odessa, Transnistria, museums, libraries, collections.*

Cuvinte cheie: *istoria arheologiei, Al Doilea Război Mondial, România, Ucraina, Odessa, Transnistria, muzee, biblioteci, colecții.*